

DELAVSKA POLITIKA

Uredništvo in uprava:

Maribor, Ruška cesta 5, poštni predal 22, telefon 2326.

Podružnice: Ljubljana VII, Zadržni dom — Celje, Delavska zbornica — Trbovlje, Delavski dom — Jesenice, Dal. dom. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Izhaja vsako sredo in soboto.

Naročnina za Jugoslavijo znaša mesečno 10 Din, za izozemstvo mesečno 15 Din.

Malih oglasov, ki služijo v posredovanje in socialne namene delavstva ter ameščencev, stane vsaka beseda 50 para. Debelo tiskana beseda stane Din 1.— Malih oglasov trgovskega značaja, stane beseda Din 1.— V oglašnem delu stane pešna enostolpna vrsta D. 1.50. Pri večjem številu objav popust. Čekovni račun: 14.335. — Reklamacije se ne frankirajo.

Štev. 85.

Sobota, 24. oktobra 1931.

Leto VI.

Kriza in delavstvo.

Nikdar ob strani, vedno naprejš!

Krize ni zakrivilo delavstvo. Najmanjšega deleža nima ne na gospodarski in tudi ne na svoji socialni krizi. Delavstvo ni krivo, da vodi finančni kapital svojo sebično politiko, da je milijone delavcev in nameščencev brez dela, brez kruha, ali kakor pravijo navadni ljudje, da je preveč ljudi na svetu. Ta zadnja opravičba je najbolj enostavna in navidez utemeljena, ker je delovni trg tako prenapolnjen z delovnimi silami, da je omogočeno »gospodarstvu«, izbirati in nameščati te ogromne nezaposlene delovne sile domala tudi le za slan krop.

Odtod tudi skoro po vsem svetu redukcija mezd, poslabšanje delovnih pogojev in celo boj proti socialnim dajtvam. Nikakor niso te zahteve nujno potrebne, marveč so le posledica svojevrstne politike, politike, ki jo ima vsak, ki ne mara priznati, da je človeška družba dolžna prehranjevati vse človeštvo. Človeška družba ne gospodari več individualistično, ampak kolektivno. Zato ima kolektivno gospodarstvo tudi palogo, da prehranjuje ne le sebe, ampak tudi vse one ljudi, ki so izobčeni iz tega kolektivnega gospodarstva. Dokler ta princip ne zmagaja, ne bodo prenehale gospodarske, zlasti pa socialne krize.

Naravno je, da se delavstvo nahaja v najtežjem in obupnem položaju, ker nima ne dovolj politične, še manj pa gospodarske sile, da bi revidiralo, oziroma sodelovalo pri ureditvi in reformi sedanega slabega gospodarstva. Prevelike so težkoče, ki jih je napravilo gospodarstvo, prevelika beda tlači delavstvo. To vemo, tega se dobro zavedamo. Toda o teh stvarih govoriti skoro ni mogoče, ker smatrajo nekateri take razprave za privilegij.

Res je, ves svet je v težki krizi. V tej krizi bi morala biti vsaka pomoč dobra, ki bi koristila splošnosti. Tako bi moralo biti. A danes ni tako.

Vemo pa, da se razvoj ne ustavi niti ob največjih ovirah.

Kadar nastopi reakcija, se zdi marsikom, da je vsega konec, a to ni resnica. Tudi v najhujših krizah mora delavstvo paziti in se truditi, da okrepi svoje sile, kakor pač more. Glavno je, da gradi svoje organizacije.

Delavstvo se mora zavedati, da gremo naprej, da vsaj mi napredujemo, če se že preživlja doba današnjega gospodarstva. Ravno ogromna kriza je najboljši dokaz, da so potrebne izpremembe, ki jih prinese razvoj sam v dobrobit človeštva.

Zato naj delavstvo ne pozablja na svoje organizacije in na svojo kulturno misijo v človeški družbi.

Gospodarske krize še ne bo konec.

Mnenje čehoslovaškega zunanje ministra dr. Beneša.

Čehoslovaški zunanji minister dr. Beneš pravi, da močnejšega oživljenja mednarodnega gospodarstva še ni takoj pričakovati. Kriza se bo še vlekla. Vzrok krize je velik socialen, političen in gospodarski proces. Dr. Beneš je proti raznim carinskim zvezam v srednji Evropi, češ, da je to gospodarsko vprašanje cele Evrope, na katerem so interesirane tri velesile. Torej Evropa se ne more konsolidirati zaradi interesov treh velesil?

„Prijatelj Prirode“ — razpuščen.

Oblasti so razpusile delavsko turistično društvo »Prijatelj Prirode«.

Podružnice planinskega društva »Prijatelja Prirode« v Dravski banovini so v teku večerajšnjega dne, to je 22. oktobra 1931, prejele dostavljen odlok sledeče vsebine:

Kraljevska banska uprava dravske banovine.

II. No. 2369/10.

Ljubljana, dne 21. okt. 1931.

Turistično društvo »Prijatelj Prirode«
podružnica
v Mariboru.

Turistično društvo »Prijatelj Prirode«, podružnica v Mariboru, čigar pravila so bila odobrena z odlokom bivšega velikega župana mariborske oblasti z dne 19. oktobra 1929, U. br. 8623/2, se na osnovi § 11. zakona o društvih, shodnih in posvetih z dne 18. septembra 1931, Službeni list kr. banske uprave dravske banovine z dne 3. oktobra 1931, štev. 403/60, razpušča, ker je prekršilo svoje statutarne delovno področje in ker je ravnalo zoper državni red.

Turistično društvo »Prijatelj Prirode« po čl. 2., 3. in 4. svojih pravil, nima pravice imeti zvez z inozemskimi društvii, dognano pa je, da ima društvo in tudi Vaša podružnica zveze z avstrijskim društvom »Naturfreunde«, kar znači že sam društveni naziv. Ta zveza se je posebno očitno pokazala dne 14. junija 1931, ko so se člani tukajšnjih podružnic turističnega dru-

štva »Prijatelj Prirode« sestali na gori Stol ter je bilo samo pazljivo stali oblasti pripisovati, da ni došlo do nedovoljenih skupnih manifestacij.

Voditelj organizacije v dravski banovini odvetnik dr. Tuma Henrik je v rekurzu v kazenski stvari Jerama Jurija na Jesenicah radi dogodkov o priliki izleta na Stol to zvezo sam priznal.

Po čl. 3. pravil je politika iz društva izključena. Notorično pa je, da društvo ni bilo nepristransko, nego, da so se v njegovem okrilju zbirali samo somišljeniki gotove politične smeri.

S tem je dokazano, da je Vaše društvo prekršilo svoje statutarne področje in je razpusit že s tem utemeljen v zakonu.

Dogodki dne 14. junija 1931 na sestanku Vaše organizacije z organizacijo »Naturfreunde« na Stolu pa so pokazali tudi, da društvo dela zoper obstoječi red, ker so ob tej priložnosti padle besede, ki so po zakonu kaznive, še hujše pa je bilo preprečeno le z budnostjo oblastev.

Proti tej odločbi je dopustna pritožba na ministrstvo notranjih poslov. Pritožbe bi bilo treba vložiti v 15 dneh po dostavitvi te odločbe pri kraljevi bankski upravi dravske banovine v Ljubljani. Pritožba pa vsled javnih interesov ne bi imela odločilne moči.

B A N :

Dr. Marn.

Volilni oklic angleške delavske stranke

Zahteva po radikalni reformi.

Dva važna dogodka lahko beležimo v razvoju angleškega političnega življenja. Zaradi posebne Macdonaldove politike narodne vlade se je cepila delavska stranka, ko je bil Macdonald izključen iz stranke, ker so šli z njim nekateri ožji somišljeniki. Drugi važnejši dogodek pa je, da se je vse delavsko gibanje na Angleskem nagnilo k modernemu socializmu. Vsa delavska stranka je danes socialistična bojna politična for-

macija z načelom razrednosti. Poostri se je namreč razredni boj in tudi v svojem oklicu zahteva stranka važne reforme, kakor poddržavljenju mnogih gospodarskih panog (rudarstva, prometa, bančnega poslovanja itd.). Doslej je šla delavska stranka v volilno borbo s katerikoli revizionistično zahtevo, tokrat pa zahteva radikalne reforme, ker ve, da je kapitalizem zadal zadnji udarec stranki in Macdonaldu.

Volitve v Švici.

Dve fronti.

Dne 25. oktobra bodo imeli volitve v zvezni parlament. Švicarski zvezni parlament je bil voljen doslej na tri leta in na 20.000 prebivalcev en poslanec. Po izpremembi volilnega reda pa se voli na 22.000 prebivalcev en poslanec, in sicer za poslovno dobo štirih let. Dosedanji parlament je imel 198 poslancev, novi pa bo imel 187 poslancev.

V sedanjem parlamentu so zastopane stranke tako-le: 58 radikalov, 46 katoliških konservativcev, 50 socialistov, 31 kmetov in obrtnikov, 6 liberalnih demokratov, 3 socialno-politični strankarji in 4 nestrankarji.

Meščanske stranke vodijo solidarnen boj proti socialistom.

Zakon v zaščito španske republike.

Delavski sveti.

Španska vlada je izdala strog zakon o zaščiti republike. Zakon je predvsem naperjen proti monarhističnemu hujskanju, proti prigovarjanju k neposlušnosti, proti stavkam, ki ne izvirajo iz delovnih razmer in niso bile osem dni prej javljene razsodišču. Eventualne krivce bo vlada izgnala.

Nadalje je bil uveljavljen zakon, s katerim se daje delavcem pravico kontrole nad obrati, v katerih delajo. V ta namen se ustanove v podjetjih, ki imajo nad 50 delavcev, posebni odbori (delavski sveti), ki bodo sodelovali pri upravi podjetja. Delavski odbori bodo kontrolirali cene, disciplinske zadeve, proučevali zvišanje mezd, delež delavcev na dobičku, razvoj obrata itd. Pravico bodo imeli kontrolirati podjetje in bilanco.

O španskem parlamentarizmu.

Resnična beseda očividca.

V španskem parlamentu polaga sedaj konstituanta temelje republiki Španiji. Ustavotvorna skupščina se posvetuje in sklepa o določbah ustave, ki so po svoji vsebini jako svobodomiselnine. O nekaterih določbah, ki zlasti markantno označujejo smer, smo že itak poročali. Danes hočemo poudariti drugo važno dejstvo o španskem parlamentu, ki dovolj jasno kaže, kako so iz trte izvite pretirane strahovite bajke o surovostih in revolucionarnem gibanju v Španiji. Vrše se demonstracije, pobje, toda poročila lepo molče, kje imajo vse te stvari svoj izvor. Vlada je prav te dni izdala stroge odredbe proti nemiro, zakaj republiki, ki se poraja v ustavi in ki jamči za svobodo državljanov, mora spoštovati najradikalnejši revolucionar, pa tudi največji reakcionar. Ta pritisk je kriv, da se reakcija vije v krčih za svoje dosedanje predpravice in bogastvo.

Professor Francišek Weyr je prisostvoval dva dni sejam španske konstituante, ki obravnava ustavo ter se čudi vzorni disciplini v tej republikanski skupščini. Poslanci so večinoma mlajši ljudje. Govori so stvarni in mirni ter brez agitatoričnih fraz. Vsakega govornika poslušajo poslanci pozorno ter delajo samo stvarne medklince, sedeč na svojem prostoru. Ne čitajo časopisov, se ne sprehajajo po zbornici, ne govore med seboj in ves čas ni profesor slišal izzivalne ali žaljive opazke ne od strani govornikov in ne od strani poslancev.

Vlada je pri sejah vedno polnoštevilno zastopana. To je videl in slišal omenjeni profesor sam. Slišal je prej in čital, da je v španskem parlamentu kaos, kakor se je pa na teh sejah sam prepričal, je španski parlament res pravi parlament, ki parlamentarizem spoštuje. Professor je bil razočaran, ko se je spomnil na bivši dunajski parlament in druge take karikature parlamentarizma.

Ta slika dveh dni španske konstituante je dovolj izrazita, da ovrže vse črne slike reakcionarcev. Španska republika je mlada, zbrala se je v konstituanti mlajša in resna generacija, polna ustvarjajoče sile.

Zato nimamo nobenega povoda, da prenažno verujemo temnim vestem iz Španije, ki jih širi španska reakcija v bojazni za svoje privilegije v svet.

Volitve v okrožne skupščine v Franciji.

Razmerje političnih sil je ostalo enakrat neizpremenjeno.

V nedeljo, dne 18. t. m., so bile v Franciji volitve v okrožne skupščine. Izvoljenih je bilo 1010 kandidatov, za 153 kandidatov se vrše ožje volitve. Mandatov je dobila konservativna stranka 53, republikanska unija 146, republikanska leвица 122, radikali 55, radikalni socialisti 168, republikanski socialisti 21, zedinjeni socialisti 90, komunisti 12. Politična situacija se s temi volitvami ne bo bistveno izpremenila.

Japonska popušča.

Na Japonskem je zmagala miroljubnejša smer. Zamenjali bodo svojega ministra in se prično direktna pogajanja radi sklenitve miru med Kitajsko in Japonsko, da si je bila Japonska doslej za pogajanja nedostopna.

je človek za pot v gledališče obilo poplčan. Ker pa to ni morda navaden ali pa celo puhel smeh, ker se v komediji slika marsikaj, kar v življenju na žalost še vedno eksistira in ker je vse dejanje zelo posrečeno izvoljeno, naj nihče ne zamudi lepe prilike in naj si »Tri vaške svetnike« od blizu ogleda. S tem bo tudi podprl kulturno stremiljenje delavstva, podprl odsek kulturne organizacije, odsek, ki je v letošnjem poletju s svojimi lastnimi močmi preuredil svoj kulturni hram, svoje odrske deske. Naj delavstvo iz Jesenic in okolice ceni ta nesebičen trud mladih proletarcev in proletark in naj vsaj z obiskom podpre veliko delo za velike cilje. Priporoča se pa tudi dejansko sodelovanje vsakogar, ki čuti stremiljenje po gledališkem udejstvovanju. Vsakdo ima možnost, po svojih močeh sodelovati, zato naj nihče ne izostane, ki bi rad pomagal graditi delavsko kulturo. Za nedeljo naj velja: **Vsi k »Jelenu«, in ogledamo si »Tri vaške svetnike«!**

Kulturni pregled.

Uspehi velikega Francoza v Rusiji. — Znameniti francoski pisatelj Romain Rolland je doživel lepo presenečenje. V Leningradu so izšla vsa njegova kompletna dela, prej nego v lastni domovini. Njegove knjige sta izdala profesor Kogan in akademik Oldenburg, predgovore pa so razen avtorja samega napisali še Štefan Zweig, Maksim Gorkij in Lunačarski. Rolland se je odrekal vsakega avtorskega honorarja in pripomnil, naj se denar uporabi za sovjetske kulturne institucije. Lep primer človeške kulturne veličine! Dosedaj so izšli v sovjetski nakladi naslednji evropski pisatelji: Zola, Byron, Shakespeare, Goethe, Flaubert, Balzac, Heine in sedaj Romain Rolland.

Vsakdo mora čitati
Fr. Žgečevovo knjigo

o spolni vzgoji

Stane 8 Din in se dobi v vseh knjigarnah.

Mesta v državi.

ki štejejo nad 25.000 prebivalcev:

	1910	1921	1931
1. Beograd	89.876	114.753	241.542
2. Zagreb	79.038	108.674	185.581
3. Subotica	94.610	90.961	100.058
4. Sarajevo	57.039	66.317	78.182
5. Skoplje	47.384	40.666	64.807
6. Novi Sad	33.590	44.237	63.966
7. Ljubljana	46.630	53.294	59.768
8. Split	21.407	31.549	43.808
9. Osijek	31.388	34.485	40.339
10. Šibenik	12.588	29.579	37.284
11. Niš	24.949	25.109	35.384
12. Maribor	27.994	30.662	33.149
13. Bitolj	48.370	28.420	32.982
14. V. Bečkerek	26.006	27.522	32.838
15. Sombor	30.593	31.342	32.256
16. Senta	29.660	30.694	32.044
17. Vršac	27.370	27.011	29.423
18. Zemun	17.131	18.528	28.083
19. Vel. Kikinda	24.768	25.774	28.011
20. Kragujevac	18.376	18.529	28.083

Najbolj se je v zadnjih 10 letih povečal Beograd, ki mu je število prebivalstva naraslo za 110,5 odstotkov. Po odstotnem prirastku prebivalstva se razvrstijo mesta takole:

Beograd	110,5%
Kragujevac	74,2%
Zagreb	70,8%
Skoplje	59,4%
Zemun	51,6%
Novi Sad	44,6%
Niš	40,9%
Split	39,9%
Šibenik	26,1%
V. Bečkerek	19,3%
Sarajevo	17,9%
Osijek	17,0%
Bitolj	16,1%
Ljubljana	12,2%
Subotica	10,0%
Vršac	8,9%
V. Kikinda	8,7%
Maribor	8,1%
Senta	4,4%
Sombor	2,9%

Iz tega pregleda je razvidno, katera mesta se hitreje večajo in katera relativno zaostajajo. Vzrok razvoju so gospodarskoprometno, politične (gospodarska in politič. središča) in socialne razmere (zaradi tega manj porodov in izseljevanje). Ob poznanju prilik v državi si lahko ustvarimo precej jasno sliko o socialnem položaju mest.

Razno.

Meteorji neocarinjani ne smejo v Ameriko. Na neko farmo v Ameriki je padel večji meteor. Nek farmar je hotel to nebeško prikazen izkoristiti predvsem na ta način, da bi meteorja kazal proti vstopnici, kar bi mu bilo gotovo mnogo neslo, da ne bi bilo na svetu zavisti. Ko je namreč lastnik posestva za to izvedel, je hotel najemniku odvzeti meteor, češ, da so vse rude, ki se nahajajo na njegovem posestvu, bodisi v zemlji, pod zemljo ali nad zemljo, njegova last, do katere zakupnik nima pravice. Toda med tem ko sta se lastnik ter najemnik prepirala se je vmešal tretji, in to je ameriška uprava carin, ki je kratkoma zaplenila meteor, ker vsebuje surovo železo in je padel v Ameriko brez deklaracije in brez ocarinjenja. Obenem je izdala omenjena uprava carin razglas, da v bodoče ne sme nobena stvar v Ameriko, ne da bi bila preje carini prijavljena. Vprašanje je sedaj samo, kaj bo carinarnica z meteorjem napravila, kajti carinski predpisi so pač taki, da se nezacarinjeno robo mora ali zavrniti ali pa uničiti. V tem slučaju pa meteor ne morejo poslati nazaj in tudi uničenje bi bilo najbrž zvezano s precejšnjimi stroški, ker kot že omenjeno, vsebuje meteor čisto železo in nikelj.

Vtihatapljanje priseljencev v Ameriko. Otok Ellis Island v newyorškem pristanišču, kjer so se prejšnje leto izkrcavali mnogi desetisočci, ki so prišli v obljubljeni

deželo iskat sreče, je zadnja leta popolnoma zamrl. Toda sedaj je naenkrat postal ta otok predmet vsesplošnih razgovorov. Kajti na njem so odkrili pravi ameriški škandal. Trdi se namreč, da je najvišji ameriški komisar za naseljevanje, Benjamin Day, že več let sodeloval z neko tihotapsko družbo za priseljevanje, od katere je baje prejel dva milijona dolarjev. Day je že odložil svoje mesto. Tihotapskemu krožku za priseljevanje pa ni pripadal samo Day, temveč večji del uradnikov Ellis Islanda kot tudi uradniki za naturalizacijo in urada dela v Washingtonu. Cela vrsta uradnikov je že odpuščenih. Novi uradniki so tekom štirih dni zavrnili 861 nedobrodošli priseljencev, med temi 238 zločincev ter 161 umobolnih.

Radio.

Radio valovi naj osigurajo železniški promet. Velika berlinska radio-tvrdka Lorenz je izkonstruirala radio-aparat, s katerim se prenašajo obvestila v železniškoprometni službi. Prometni uradnik na postaji bo s pomočjo tega aparata v stalni zvezi s strojevodjem vozečega vlaka. Stroj bo opremljen z okvirno anteno, ki se bo nahajala na čelu stroja, kjer je sedaj nameščena velika svetilka. Antena bo spojena s 3 cevnim aparatom, ki bo nameščen v neposredni bližini mesta, kjer stoji strojevodja in bo opremljen z zvočnikom. Na postajah pa se bodo nahajali majhni stroji, ki bodo proizvajali izmenično električno strujo, ki se jo bo vzdolž železniške proge oddajalo potom navadne telefonske napeljave. Signali bodo tako močni, da jih bo strojevodja gotovo slišal. Aparat bo dajal neprenehoma znak, da je kontakt v redu. Sicer bi moral strojevodja z največjo previdnostjo voziti. Ako se bo nova naprava dobro obnesla, tedaj bo celokupno omrežje nemških državnih železnic opremljeno s temi aparati.

Meh za smeh.

Če človek ne zna špansko.

Za časa zadnjih nemirov je potoval po Španiji nek angleški duhovnik. V gostilni si je nekega dne naročil kavo z mlekom, prinesli so mu pa poleg tega še skledico finih jurčkov. Ta zajutrek je bil duhovniku tako všeč, da je sklenil naročiti oboje še enkrat — toda kako, ko pa ni znal niti besedice špansko? Mož si je pa znal pomagati: naslikal je na košček papirja dva jurčka in molzno kravo. Listek je izročil gostilničarju in ta mu je res prinesel — dva dežnika in vstopnico za bikoborbe...

Tivar obleke

Lastna izdelava blaga in podloge nam omogočuje nuditi

TIVAR OBLEKE

za gospode, dečke in otroke najboljše kakovosti po najnižjih cenah!

CENA OBLEK ZA GOSPODE	Din 240— do 750—;
ZA DEČKE	Din 200— do 330—;
GAMBETA OD 11 DO 14 LET	Din 210— do 270—;
MORNARSKA OBLEKA OD 3 DO 10 LET	Din 130— do 150—;
OBLEKA ZA OTROKE OD 3 DO 10 LET	Din 110— do 270—;
RAGLAN	Din 650—;
HLAČE	Din 90— do 180—.

Obiščite naše prodajalce v Mariboru:

Jakob Lah, Glavni trg 2

in Veletrgovina

H. J. Turad, Aleksandrova c. 7

pa se bodete uverili o resničnosti naših navedb,

Prost ogled, ne da bi se sililo k nakupu!

Pazite na zaščitni znak in tvorniško ceno!

Pazite se vred ponaredbami!

Vrsta

Tek. štev.

Prodajna
cena 50
Din
Prodajna
cena
Pazite
na gornjo ceno

Pristopajte k zadrugi

„Delavski dom“

r. z. z. o. z. v Mariboru

Pristopnina znaša 5 Din, delež 125 Din. Vsak delavec, delavka naj smatra za svojo dolžnost da bo član te delavske zadruge.

Kupujte svoje potrebščine pri naših inserentih.

Proda se lepo, kompletno otroško posteljo (Gitterbett). — Vprašati: Konzumno društvo za Slovenijo, pisarna Maribor, Ruška cesta štev. 5.

Za šolo kupujemo samo na Slomškovem trgu štev. 6. Ljudska tiskarna Maribor.

Nalagajte svoje prihranke

v Štajerski hranilnici in posojilnici
v Mariboru, Rotovski trg štev. 6.

Posojila dajemo po ugodnih pogojih!

Vloge obrestujemo po 6 1/2%
proti trimesečni odpovedi.